

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΑ ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚά Χρονικά

Το φαινόμενο
του σχολικού εκφοβισμού

ΑΙΜΑ: Τι είναι και
γιατί πρέπει να δίνουμε

Δουλεύω
με την καρδιά μου!

ΤΕΥΧΟΣ

ΙΟΥΛΙΟΣ
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ
2010

22

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚά Χρονικά

Ιδιοκτησία	ΤΕΙ Αθήνας
Εκδότης	Δημήτριος Νίνος Πρόεδρος ΤΕΙ Αθήνας
Διευθυντής	Αντώνιος Καμμάς
Συντακτική Επιτροπή	Δημήτριος Νίνος Μιχαήλ Μπρατάκος Ιωάννης Χάλαρης Απόστολος Παπαποστόλου Γεώργιος Γιαννακόπουλος
Επιμέλεια έκδοσης	Ιφιγένεια Αναστασάκου Δώρα Φραγκούλη Δανάη Κονδύλη
Καλλιτεχνική Επιμέλεια έκδοσης	Έφη Παναγιωτίδη, efipanpan@yahoo.gr

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΕΙ ΑΘΗΝΑΣ

Πρόεδρος	Δημήτριος Νίνος
Αντιπρόεδρος	Αντώνιος Καμμάς
Αντιπρόεδρος	Μιχαήλ Μπρατάκος
Αντιπρόεδρος	Ιωάννης Χάλαρης
Διευθύντρια ΣΕΥΠ	Ζαμπία Βαρδάκη
Διευθυντής ΣΤΕΦ	Δήμος Τριάντης
Διευθυντής ΣΓΤΚΣ	Ζωή Γεωργιάδου
Διευθυντής ΣΔΟ	Γιώργος Γιαννακόπουλος
Διευθυντής ΣΤΕΤΡΟΔ	Γιώργος Αγγελούσης
Γενική Γραμματέας	Κωνσταντίνα Μασούρα
Γραμματέας Συμβουλίου	Αφροδίτη Λάσκαρη

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΩΝ

Πρόεδρος ΕΕ&Ε	Μιχαήλ Μπρατάκος
	Αντιπρόεδρος ΤΕΙ-Α
Αντιπρόεδρος	Ιωάννης Τσάκης
Μέλη ΕΕ&Ε	Αθανάσιος Νασιόπουλος Γεώργιος Παναγιάρης Διονύσιος Κάβουρας Ευαγγελία Πρωτόππαπα Περικλής Λύτρας
Γραμματέας ΕΕ&Ε	Ιφιγένεια Αναστασάκου

- 4 ▪ **1 ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ**

2 ΘΕΣΜΙΚΑ

- 5 ▪ Νέο Συμβούλιο του ΤΕΙ Αθήνας
6 ▪ Έκτακτη Σύνοδος των Προέδρων των ΤΕΙ
6 ▪ Ομιλία του Προέδρου, Δ. Νίνου στη Σύνοδο «Διάλογος για την Παιδεία»
12 ▪ Επιστολή προς την Ειδική Γραμματέα ΕΥΔ ΚΠΣ, κ. Ιφιγένεια Ορφανού

3 ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

- 14 ▪ Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα με τίτλο «Μονάδες Εντατικής Θεραπείας και Επείγουσα Νοσηλευτική»

4 ΑΡΘΡΑ - ΑΠΟΨΕΙΣ

- 17 ▪ **Α. Καμμάς**
Ενδοορθόδοξες διαμάχες και κοινωνικές προεκτάσεις
22 ▪ **Αικ. Νεστορίδου, Α. Καρακάση, Θ. Ζάγκαλης, Α. Δασκαλάκη**
Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού (Φαινόμενο Bulling)

- 28 ▪ **Κ. Παπασταμούλης**
Τα γλυπτά του Παρθενώνα και το νέο μουσείο της Ακρόπολης

- 30 ▪ **Ν. Λαμπρόπουλος**
Εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης του μνημείου και των γλυπτών της Ακαδημίας Αθηνών

- 38 ▪ **Ν. Χιωτίνης**
Η οικονομική και πολιτική διάσταση της ανάπτυξης περιφερειακών Πανεπιστημίων. Ανάγκη άμεσων μεταρρυθμίσεων

- 42 ▪ **Α. Ιωαννίδου - Τζιμογιάννη, Μ. Γιαννουλάκη, Γ. Παπαδόπουλου**
ΑΙΜΑ: Τι είναι και γιατί πρέπει να δίνουμε

- 46 Το αιώνιο ΟΧΙ

5 ΑΦΙΕΡΩΜΑ

- 48 ▪ Ημέρα ειρήνης και παγκόσμιας κατάπαυσης του πυρός και της μη βίας

6 ΥΓΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

- 51 ▪ **Δ. Χανιώτης:**
Δουλεύω με την καρδιά μου!

7 ΤΑ ΝΕΑ ΤΟΥ ΤΕΙ

- 55 ▪ Νέα της Διοίκησης
60 ▪ Νέα από τα Τμήματα
78 ▪ Νέα της Επιτροπής Εκπαίδευσης και Ερευνών

84 ΦΟΙΤΗΤΙΚΑ ΝΕΑ

92 ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΚΔΗΛΩΣΕΩΝ

4 ΑΡΘΡΑ ΑΠΟΨΕΙΣ

- **A. Καμμάς**
Ενδοορθόδοξες διαμάχες
και κοινωνικές προεκτάσεις
- **Αικ. Νεστορίδου, Α. Καρακάση,
Θ. Ζάγκαλης, Α. Δασκαλάκη**
Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού
(Φαινόμενο Bullying)
- **Κ. Παπασταμούλης**
Τα γλυπτά του Παρθενώνα
και το νέο μουσείο της Ακρόπολης
- **Ν. Λαμπρόπουλος**
Εργασίες συντήρησης και αποκατάστασης
του μνημείου και των γλυπτών της Ακαδημίας Αθηνών
- **Ν. Χιωτίνης**
Η οικονομική και πολιτική διάσταση της ανάπτυξης
περιφερειακών Πανεπιστημίων.
Ανάγκη άμεσων μεταρρυθμίσεων
- **Α. Ιωαννίδου - Τζιμογιάννη,
Μ. Γιαννουλάκη και Γ. Παπαδόπουλου**
ΑΙΜΑ: Τι είναι και γιατί πρέπει να δίνουμε

Το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού

(Φαινόμενο Bulling)

Εισαγωγή

Το φαινόμενο του εκφοβισμού (bullying) ή της θυματοποίησης, αποτελεί μορφή επιθετικής συμπεριφοράς που εμφανίζεται κυρίως στο περιβάλλον της σχολικής κοινότητας και μπορεί να έχει σοβαρές επιπτώσεις στην ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού και του εφήβου, αλλά και στη διαδικασία της μάθησης.

Σύμφωνα με το Oxford English-Greek Dictionary η λέξη «bully» ως ουσιαστικό μεταφράζεται: «νταής», «τύραννος», ενώ ως ρήμα μεταφράζεται: «απειλώ», «εκφοβίζω», «εξαναγκάζω». Το bullying είναι ένας όρος που περιλαμβάνει παραβατικές πράξεις, οι οποίες γίνονται από ανηλίκους εναντίον ανηλίκων και έχουν επαναλαμβανόμενο χαρακτήρα. Συγκεκριμένα, πρόκειται για την επανειλημμένη έκθεση μαθητή/μαθητών για αρκετό χρονικό διάστημα σε αρνητικές πράξεις άλλου μαθητή ή άλλων μαθητών, οι οποίες εκδηλώνονται με μορφές βίαιης ή επιθετικής συμπεριφοράς. Η

Αικ. Νεστορίδου¹, Α. Καρακάση²,
Θ. Ζάγκαλης³, Α. Δασκαλάκη⁴

συμπεριφορά αυτή (εκφοβισμός/θυματοποίηση) μπορεί να εκδηλωθεί με διάφορες μορφές βίας, όπως σωματική (χτυπήματα, σπρώξιμο, κλωτσιές, κλοπή προσωπικών αντικειμένων) λεκτική (ειρωνεία, σαρκασμός, κοροϊδευτικά πειράγματα, βρίσιμο, παρατσούκλια, απειλές), ψυχολογική - κοινωνική (διάδοση φημών, δολοπλοκίες σε κοινωνικές σχέσεις, αποκλεισμός από τη συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες, εκβιασμοί), σεξουαλική (σεξουαλικά υπονοούμενα, πειράγματα, παρενόχληση, βίαιες πράξεις σεξουαλικού περιεχομένου), ηλεκτρονική (απειλητικά μηνύματα μέσω κινητού τηλεφώνου, δημοσιοποίηση φωτογραφιών ή videos στο διαδίκτυο με σκοπό τον εκβιασμό ή τη γελοιοποίηση κ.ά.).

Το φαινόμενο της σχολικής επιθετικότητας και του εκφοβισμού παρατηρείται με αυξημένη συχνότητα στις σύγχρονες κοινωνίες σε πολλές χώρες του κόσμου. Παγκοσμίως, το πρόβλημα αυτό υπήρχε από την αρχή της μαζικής εκπαίδευσης, αλλά πήρε μεγαλύτερες διαστάσεις, στη σημερινή

¹ Η κ. Αικ. Νεστορίδου είναι ιατρός κοινωνικής ιατρικής και ιατρικής της εργασίας, υγιεινολόγος, επίκουρη καθηγήτρια του τμήματος Δημόσιας Υγιεινής

² Η κ. Αν. Καρακάση είναι βιοπαθολόγος, επιστημονικός συνεργάτης του τμήματος Δημόσιας Υγιεινής

³ Ο κ. Θ. Ζάγκαλης είναι ιατρός υγιεινολόγος

⁴ Η κ. Α. Δασκαλάκη είναι νηπιαγωγός

εποχή της παγκοσμιοποίησης, μια εποχή η οποία επιτάσσει ίσες ευκαιρίες μάθησης και γνώσης για όλους μέσα από την εκπαίδευση, γεγονός που οδήγησε στη δημιουργία πολυπληθών και ανομοιογενών τάξεων και σχολείων. Σε ορισμένα κράτη η σχολική βία φθάνει ακόμα και σε εγκληματικές ενέργειες.

Κατά τις παραβατικές πράξεις που αναφέρονται στον όρο «bullying», ο πιο δυνατός ανήλικος ή η πιο δυνατή ομάδα ανηλίκων επιτίθεται/προσβάλλει το λιγότερο δυνατό ανήλικο ή ομάδα ανηλίκων. Η βία και ο σχολικός εκφοβισμός υπάρχουν όταν η ισορροπία της δύναμης δεν είναι ίδια. Γίνεται συνεπώς χρήση της δύναμης ή της υπερέχουσας κατάστασης κάποιου, προκειμένου να εκφοβίσει, να βλάψει ή να ταπεινώσει κάποιον άλλο. Κατά τη διάρκεια της επιθετικής συμπεριφοράς ο θύτης υπερτερεί σε σωματική, συναισθηματική ή και γνωστική δύναμη από το θύμα και έχει πρόθεση να το πλήξει σοβαρά ή να το δυσανεστήσει. Η διαφορά δύναμης μεταξύ θύτη και θύματος είναι τέτοια, ώστε το θύμα αδυνατεί να αμυνθεί και να αντιδράσει.

Το bullying ξεκινά ως φαινόμενο στα χρόνια του δημοτικού, κορυφώνεται στα χρόνια του γυμνασίου και συνεχίζεται στα χρόνια του λυκείου. Όσο προχωρούν οι σχολικές τάξεις και μεγαλώνει η ηλικία των παιδιών, οι σωματικές προσβολές δείχνουν να μειώνονται, ενώ η λεκτική και η ψυχολογική-κοινωνική διάσταση του φαινομένου παραμένει. Τα αγόρια συνήθως ασκούν ή βιώνουν τη σωματική και λεκτική μορφή βίας, ενώ τα κορίτσια τη λεκτική και ψυχολογική. Οι επιθέσεις bullying πολλές φορές λαμβάνουν χώρα ακόμη και ενώπιον ενηλίκων (π.χ. δασκάλων ή γονέων), οι οποίοι αγνοούν την έκταση και τη σημασία του προβλήματος, καθώς και ενώπιον άλλων παιδιών, τα οποία τις περισσότερες φορές ή είναι απρόθυμα να αναμειχθούν ή δεν ξέρουν απλώς πώς να βοηθήσουν.

Έκταση του φαινομένου διεθνώς

Όπως προκύπτει από επιδημιολογικές έρευνες σε διάφορα κράτη του κόσμου, το 15%-30% περίπου των μαθητών έχει βιώσει συμπεριφορές εκφοβισμού, με συχνότερες ηλικίες από 8 έως 15 ετών. Σε μεγάλη συγκριτική διακρατική έρευνα που πραγματοποιήθηκε μεταξύ 40 ευρωπαϊκών χωρών και δημοσιεύτηκε το 2009, το ποσοστό της έκθεσης εφήβων στο bullying κυμαινόταν στα διάφορα κράτη από 8,6% έως 45,2% μεταξύ των αγοριών και από 4,8% έως 35,8% μεταξύ των κοριτσιών, με τους εφήβους των βαλτικών χωρών της βόρειας Ευρώπης να αναφέρουν υψηλότερα ποσοστά bullying και θυματοποίησης σε σχέση με τις νότιες ευρωπαϊκές χώρες που ανέφεραν τα χαμηλότερα ποσοστά.

Έκταση του φαινομένου στην Ελλάδα

Η σχολική βία στην Ελλάδα, αν και δεν έχει πάρει τις διαστάσεις που παρατηρούνται σε άλλες χώρες της Ευρώπης και στην Αμερική όπου έχουν συμβεί και εγκληματικές ενέργειες, δεν έχει περιγραφεί στην πραγματική της έκταση και συχνά δεν αξιολογείται ως προς τα πραγματικά της αίτια. Παρόλα αυτά όμως, οι έρευνες που πραγματοποιήθηκαν στη χώρα μας, παρουσιάζουν παρόμοια ευρήματα με αυτά ερευνών που διεξήχθησαν σε άλλες χώρες.

Από έρευνα που έγινε από τον Τομέα Εφαρμοσμένης Υγιεινής του Τμήματος, διαπιστώθηκε ότι οι γνώσεις των γονέων παιδιών Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης είναι ελλιπείς, καθόσον αγνοούνται σημαντικές παράμετροι για την έγκαιρη αναγνώριση παιδιών-θυμάτων ή /και παιδιών-θυτών.

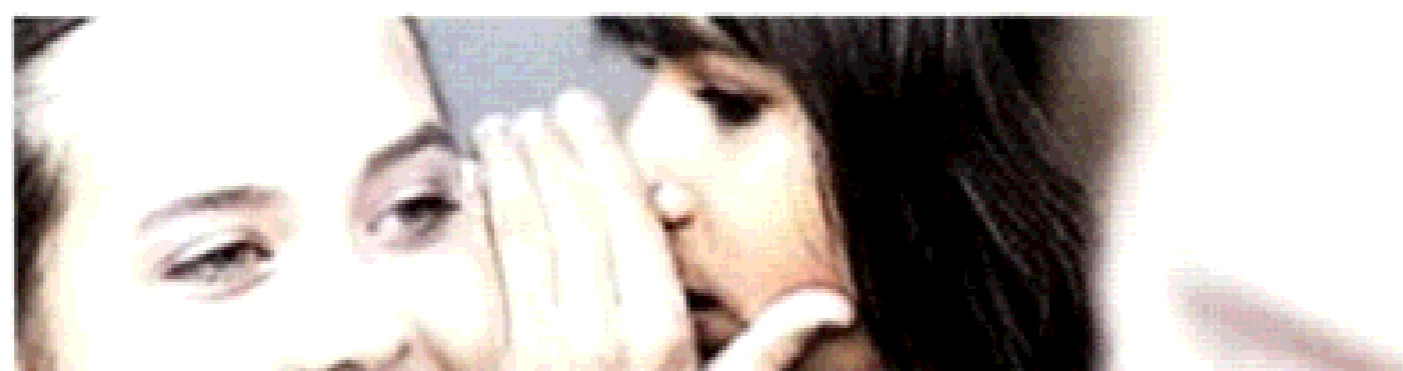
Χαρακτηριστικά των θυτών

Οι μαθητές που εκφοβίζουν («bullies») νιώθουν την ανάγκη να κυριαρχούν πάνω στους άλλους και να τους έχουν κάτω από τον έλεγχό τους, ενώ αδυνατούν να ελέγξουν τον εαυτό τους. Οι bullies έχουν ανάγκη να νιώσουν δυνατοί/

ισχυροί, αντλούν ευχαρίστηση και ικανοποίηση όταν κακομεταχειρίζονται και προκαλούν πόνο στους άλλους. Παραμένουν ψυχροί, χωρίς συμπόνια, αδιαφορώντας για τα θύματά τους και συχνά δικαιολογούν τις πράξεις τους λέγοντας ότι τα θύματα τους προκάλεσαν. Επιπρόσθετα, είναι συχνά ανυπάκουοι, αντικοινωνικοί, προκλητικοί ή εναντιώνονται στους ενηλικούς. Σε επίπεδο σχολείου τείνουν να παραβαίνουν τους σχολικούς κανόνες, έχουν μάθει να αντεπιτίθενται, για να διαχειρίζονται τα όποια προβλήματά τους και συμπεριφέρονται με βιαιότητα. Σύμφωνα με μελέτες το 50% των παραβατικών αυτών παιδιών εξελίσσονται σε ενήλικες με αντικοινωνική συμπεριφορά, ενώ 35-40% αυτών που είχαν επιδείξει συμπεριφορά εκφοβισμού στα μαθητικά τους χρόνια έφτασαν να έχουν κατηγορηθεί για αξιόποινες πράξεις έως τα 24 τους χρόνια. Ακόμη, οι bullies φαίνεται ότι συχνά προέρχονται από οικογένειες, όπου οι γονείς ασκούν σωματική βία ως τιμωρία ή/και τους παραμελούν, δηλαδή από εστίες από τις οποίες λείπει η ζεστασιά και η θαλπωρή (π.χ. διαλυμένες οικογένειες).

Χαρακτηριστικά των θυμάτων

Τα θύματα του εκφοβισμού, είναι συνήθως ήσυχoi και ευαίσθητοι μαθητές, αγχώδεις και ανασφαλείς, με εσωστρεφή προσωπικότητα, με ελάχιστους ή καθόλου φίλους. Δεν εμφανίζουν επιθετική ή προκλητική συμπεριφορά, σπάνια αμύνονται ή υπερασπίζονται τον εαυτό τους ή αντεπιτίθενται και συνήθως εκδηλώνουν την ψυχική τους αναστάτωση με απόσυρση, κλάμα ή θυμό. Το κυριότερο και πλέον καθοριστικό χαρακτηριστικό τους είναι ότι είναι σωματικά ή ψυχολογικά πιο αδύναμοι από τους συνομηλίκους

τους. Τις περισσότερες φορές βρίσκονται πολύ κοντά στους υπερπροστατευτικούς κατά κανόνα γονείς τους. Αν είναι αγόρια, είναι συνήθως σωματικά πιο αδύναμα από τα υπόλοιπα της ομάδας, ή φαίνονται διαφορετικά ή έχουν μια σωματική ιδιαιτερότητα. Τα παιδιά-θύματα έχουν συνήθως χαμηλή αυτοεκτίμηση, ελάχιστες επικοινωνιακές και κοινωνικές δεξιότητες, μεγάλη δυσκολία στο να υπερασπίσουν τον εαυτό τους και παρουσιάζουν έντονες συναισθηματικές αντιδράσεις όπως άγχος, φόβο, θυμό, κλάμα και απειλές. Σε πολλές περιπτώσεις βασικό στοιχείο της θυματοποίησής τους αποτελεί η διαφορετικότητα ή η απόκλιση από κάποιον κοινό μέσο όρο χαρακτηριστικών και συμπεριφορών. Γι' αυτό το λόγο συχνά θυματοποιούνται παιδιά που έχουν ανεπτυγμένη μαθητική κουλτούρα, παιδιά άλλης εθνικότητας ή θρησκείας ή παιδιά με κάποια αναπηρία.

Επιπτώσεις του φαινομένου

Οι ψυχολογικές επιπτώσεις του εκφοβισμού πάνω στα παιδιά-θύματα είναι ποικίλες. Τα θύματα του εκφοβισμού παρουσιάζουν συμπτώματα κατάθλιψης και αυτοκτονικού ιδεασμού, άγχος, ανασφάλεια και σχολική φοβία, μειωμένη αυτοπεποίθηση, χαμηλή αυτοεκτίμηση, συναισθήματα κατωτερότητας και κοινωνικής μειονεξίας, αρνητικές σκέψεις για τους φίλους τους και τη δημοτικότητά τους περισσότερες μαθησιακές δυσκολίες και δυσκολίες προσαρμογής καθώς και ψυχοσωματικές εκδηλώσεις όπως κεφαλαλγίες, στομαχικά άλγη, δυσκολίες ύπνου κ.ά.

Το bullying μπορεί να έχει αντίκτυπο στο κοινωνικό περιβάλλον ενός σχολείου δημιουργώντας κλίμα φόβου μεταξύ των μαθητών, εμποδίζοντας την ικανότητά τους να συμμετέχουν απρόσκοπτα στη μαθησιακή διαδικασία και τη μάθηση και οδηγώντας τους σε αντικοινωνικές συμπεριφορές. Επιπλέον, συνδέεται και με άλλες μορφές αντικοινωνικής ή παραβατικής

συμπεριφοράς, όπως βανδαλισμούς, κλοπές σε καταστήματα, αποβολές από το σχολείο ή διακοπή του σχολείου και χρήση ναρκωτικών ή άλλων ψυχοτρόπων ουσιών (π.χ. χαπιών). Ακόμα σημαντικότερο στοιχείο των μελετών αποτελεί η διαπίστωση ότι οι bullies φαίνεται να διατηρούν τη συμπεριφορά αυτή και κατά την ενηλικίωση, γεγονός που επηρεάζει αρνητικά την ικανότητά τους να αναπτύξουν και να διατηρήσουν εποικοδομητικές σχέσεις και ομαλή κοινωνική ζωή. Το bullying λοιπόν προβάλλει ως η αρχή μιας γενικότερης αντικοινωνικής και παραβατικής συμπεριφοράς, η οποία μπορεί να επεκταθεί στην ενηλικίωση.

Αντιμετώπιση του φαινομένου

Είναι γεγονός ότι η σχολική βία αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της γενικότερης βίας και παραβατικότητας που εμφανίζεται στην κοινωνία μας και η συμπεριφορά του θύτη και του θύματος αποτελεί αντανάκλαση του οικογενειακού, σχολικού και κοινωνικού περιβάλλοντος, μέσα στο οποίο τα παιδιά μεγαλώνουν και στο οποίο διαπλάθονται οι χαρακτήρες και οι προσωπικότητές τους. Συνεπώς, στη μελέτη για την αντιμετώπιση της σχολικής βίας πρέπει να ληφθούν υπόψη το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτισμικό περιβάλλον στο οποίο αυτή εκδηλώνεται, οι αξίες και οι θεσμοί του τόπου και των ανθρώπων, καθώς και τα ευρύτερα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά προβλήματα και αδιέξοδα της εποχής μας, τα οποία τρέφουν τη βία, τη δυναμώνουν και την καλλιεργούν.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση καθώς και διεθνείς οργανισμοί, προωθούν τα τελευταία χρόνια τη συστηματική προαγωγή της ψυχικής και κοινωνικής υγείας στο σχολείο ως μέτρο πολιτικής για την πρόληψη της βίας, τη δημιουργία κοινωνικών και ψυχολογικών υπηρεσιών, με σκοπό τη βελτίωση του κοινωνικού ελέγχου, την επιμόρφωση εκπαιδευτικών και ειδικών στελεχών, την ανάπτυξη και εφαρμογή προγραμμάτων

ευαισθητοποίησης και παρέμβασης μαθητών και ενηλίκων (εκπαιδευτικών και γονέων), με στόχο την ευαισθητοποίησή τους στην αναγνώριση, πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου και την υποβοήθηση των μαθητών, που υπόκεινται σε συμπεριφορές εκφοβισμού και θυματοποίησης. Σε χώρες όπως η Ολλανδία, η Σουηδία και η Γερμανία, η κάθε σχολική μονάδα έχει ένα αναπτυγμένο πρόγραμμα για τον έλεγχο της σχολικής βίας. Οι μαθητές έχουν ενεργητική συμμετοχή στο πρόγραμμα και σε ορισμένες χώρες τους δίνονται αυξημένες ευθύνες. Το θέμα της σχολικής βίας αντιμετωπίζεται σφαιρικά.

Στη χώρα μας, προς το παρόν δεν υφίσταται από την πολιτεία οργανωμένο πρόγραμμα αντιμετώπισης του φαινομένου. Οι προσπάθειες που γίνονται αφορούν είτε σε αυτοτελείς πρωτοβουλίες εκπαιδευτικών, που εντάσσουν το σχολείο τους σε ευρωπαϊκά προγράμματα, είτε σε μεμονωμένους φορείς, που εφαρμόζουν σχετικά προγράμματα, όπως η Εταιρεία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου (ΕΨΥΠΕ), η οποία εξέδωσε και το βιβλίο του πρωτοπόρου και θεμελιωτή της έρευνας γύρω από το φαινόμενο του εκφοβισμού Σουηδού Dan Olweus, καθηγητή Ψυχολογίας στο Πανεπιστήμιο του Bergen της Νορβηγίας, με τίτλο «Εκφοβισμός και βία στο σχολείο - Τι γνωρίζουμε και τι μπορούμε να κάνουμε» το οποίο έχει μεταφραστεί σε είκοσι γλώσσες. Επίσης, η Εταιρεία εφάρμοσε από το 2006 το Ευρωπαϊκό Διακρατικό Ερευνητικό Πρόγραμμα «Δάφνη» σε σχολεία της Αθήνας

και της Θεσσαλονίκης, στο οποίο συμμετείχαν η Κύπρος, η Γερμανία και η Λιθουανία και είχε ως στόχο να ενημερώσει και να ευαισθητοποιήσει τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς και τους μαθητές και να προτείνει κατευθυντήριες οδηγίες με στόχο την πρόληψη του bullying.

Επιπλέον, έχουν γίνει ή βρίσκονται σε εξέλιξη προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών, ερευνητικές εργασίες, μελέτες και δημοσιεύσεις, σεμινάρια και συνέδρια, καθώς και προγράμματα διαφόρων φορέων, με σκοπό την πλήρη διερεύνηση, τη διατύπωση προτάσεων και τη θέσπιση κανόνων και μέτρων για την πρόληψη και αντιμετώπιση του φαινομένου. Ο Συνήγορος του Παιδιού έχει αναλάβει μια σειρά δράσεων για το θέμα του σχολικού εκφοβισμού και της βίας μεταξύ συνομηλίκων. Όμως, παρά τις ανωτέρω αποσπασματικές προσπάθειες, δεν έχουν διαμορφωθεί ακόμα συγκεκριμένες πολιτικές πρόληψης και αντιμετώπισης του φαινομένου.

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι πολιτικές, που συμβάλλουν στη βελτίωση του σχολικού κλίματος και στην ποιοτική αναβάθμιση της εκπαίδευσης, μπορούν να συμβάλουν και στην πρόληψη της βίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, κυρίως αν ο εκπαιδευτικός έχει την κατάλληλη επιμόρφωση για διαχείριση των πολιτισμικών, δεοντολογικών, συναισθηματικών, ψυχικών και άλλων συγκρούσεων που συμβαίνουν στην τάξη.

Τις καίριες βάσεις για την αντιμετώπιση και πρόληψη του φαινομένου αποτελεί η οργανωμένη ανταπόκριση της σχολικής κοινότητας με:

- εξειδίκευση, κατάρτιση, επιμόρφωση και πρακτική εξάσκηση των εκπαιδευτικών, γονέων και μαθητών πάνω σε θέματα σχολικής επιθετικότητας, βίας και εκφοβισμού
- διαπαιδαγώγηση του παιδιού από την οικογένειά του και από το σχολείο
- συνεργασία γονέων και προσωπικού των σχολείων για πρόληψη και αντιμετώπιση

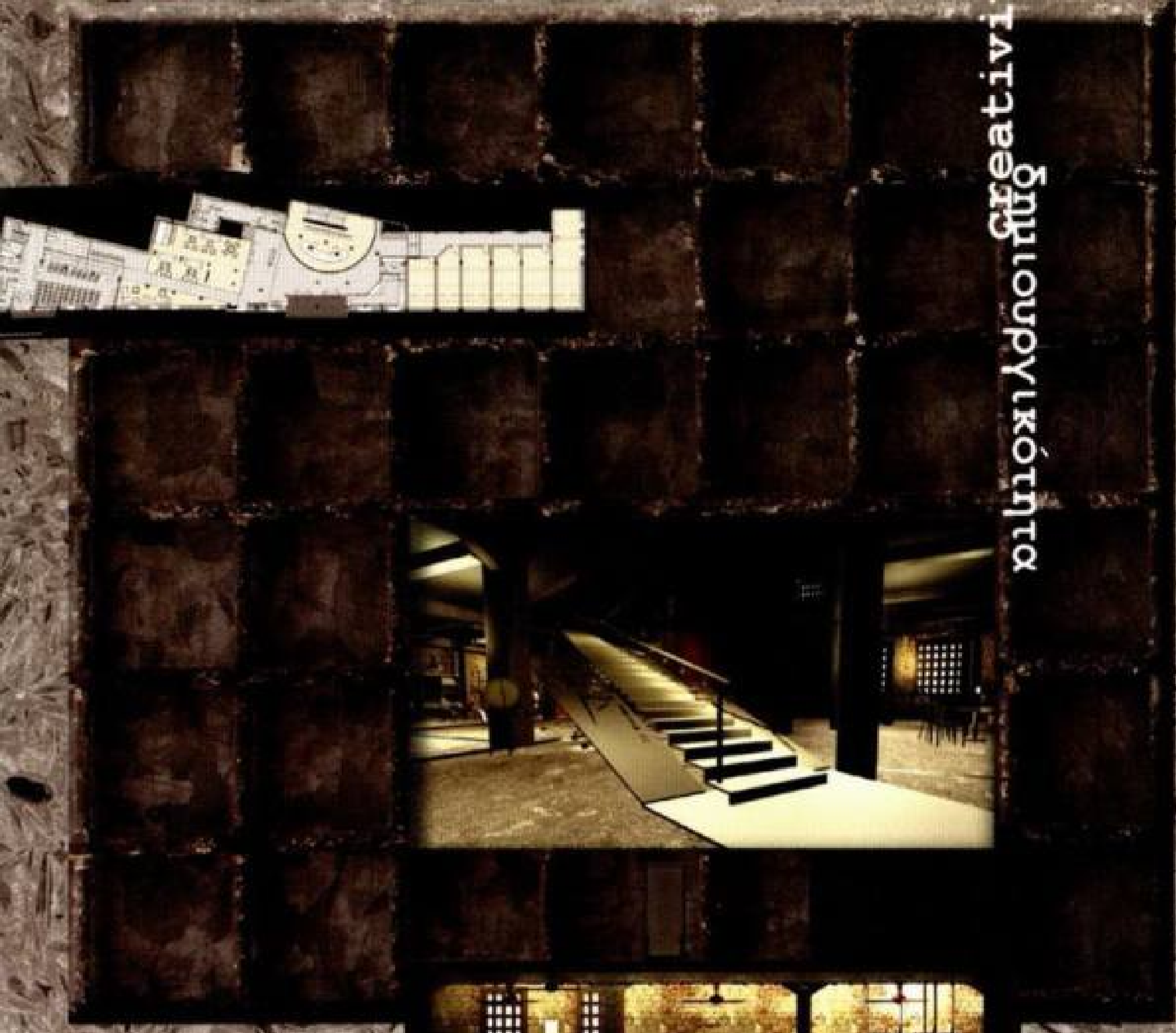
του φαινομένου

- διερεύνηση των παραγόντων που δημιουργούν τέτοιες συμπεριφορές
- ανάπτυξη υποστηρικτικού κλίματος στο σχολείο για την προστασία των παιδιών - θυμάτων
- καθιέρωση δραστηριοτήτων δημιουργικής ενασχόλησης των μαθητών με σκοπό την περαιτέρω καλλιέργεια και σύσφιξη των σχέσεών τους.

Βιβλιογραφικές παραπομπές

1. Arseneault L, Bowes L, Shakoor S. Bullying victimization in youths and mental health problems: «Much ado about nothing»? *Psychol Med.* Sep 29: 1-13. (2009)
2. Craig W., Harel-Fisch Y., Fogel-Grinvald H., Dostaler S., Hetland J., Simons-Morton B., Molcho M., Gaspar de Mato M., Overpeck M., Due P., Pickett W., HBSC Violence & Injuries Prevention Focus Group, and HBSC Bullying Writing Group: A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *Int J Public Health.* September; 54(Suppl 2): 216-224 (2009)
3. Fleming LC, Jacobsen KH.: Bullying among middle-school students in low and middle income countries. *Health Promot Int.* Mar; 25(1): 73-84. (2010)
4. Kaltiala-Heino R, Fröjd S, Marttunen M.: Involvement in bullying and depression in a 2-year follow-up in middle adolescence. *Eur Child Adolesc Psychiatry.* Jan;19(1): 45-55. (2010)
5. Κουράκης Ν.: Δίκαιο Παραβατικών Ανηλίκων. Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλας, Αθήνα - Κομοτηνή 2004
6. Lamb J., Pepler D. J., Craig W: Approach to bullying and victimization. *Can Fam Physician.* April; 55(4): 356-360 (2009)
7. Oxford English-Greek Learner's Dictionary, (D.N. Stavropoulos & A. S. Hornby), Second Edition by G. N. Stavropoulos, Oxford University Press. 2008
8. Sansone R. A. and Sansone L.A.: Bully Victims: Psychological and Somatic Aftermaths. *Psychiatry (Edgmont).* June; 5(6): 62-64. (2008)
9. Srabstein J. Deaths linked to bullying and hazing. *Int J Adolesc Med Health.* Apr -Jun; 20 (2): 235-9 (2008)
10. Twyman KA, Saylor CF, Saia D, Macias MM, Taylor LA, Spratt E.: Bullying and ostracism experiences in children with special health care needs *J Dev Behav Pediatr.* Jan;31(1):1-8 (2010)
11. Vervoort, M. H. M., Scholte, R. H. J., and Overbeek G.: Bullying and Victimization Among Adolescents: The Role of Ethnicity and Ethnic Composition of School Class. *J Youth Adolesc.* January; 39(1): 1-11. (2010)
12. Wang J, Iannotti RJ, Nansel TR. School bullying among adolescents in the United States: physical, verbal, relational, and cyber. *J Adolesc Health.* Oct; 45(4):368-75. (2009)
13. Χαντζή, Χ., Χουντουμάδη, Α. και Πατεράκη, Λ.: Άσκηση βίας από μαθητές προς μαθητές στο χώρο του δημοτικού σχολείου. *Παιδί και Έφηβος* 2:1, 97-111. (2000)

creativity
δημιουργικότητα

innovation
καινοτομία

ΣΧΟΛΗ ΓΡΑΦΙΚΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΚΑΛΠΤΕΧΝΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

DESIGN AWARDS

Στην έκθεση συμμετέχουν με πτυχιακές εργασίες οι παρακάτω:

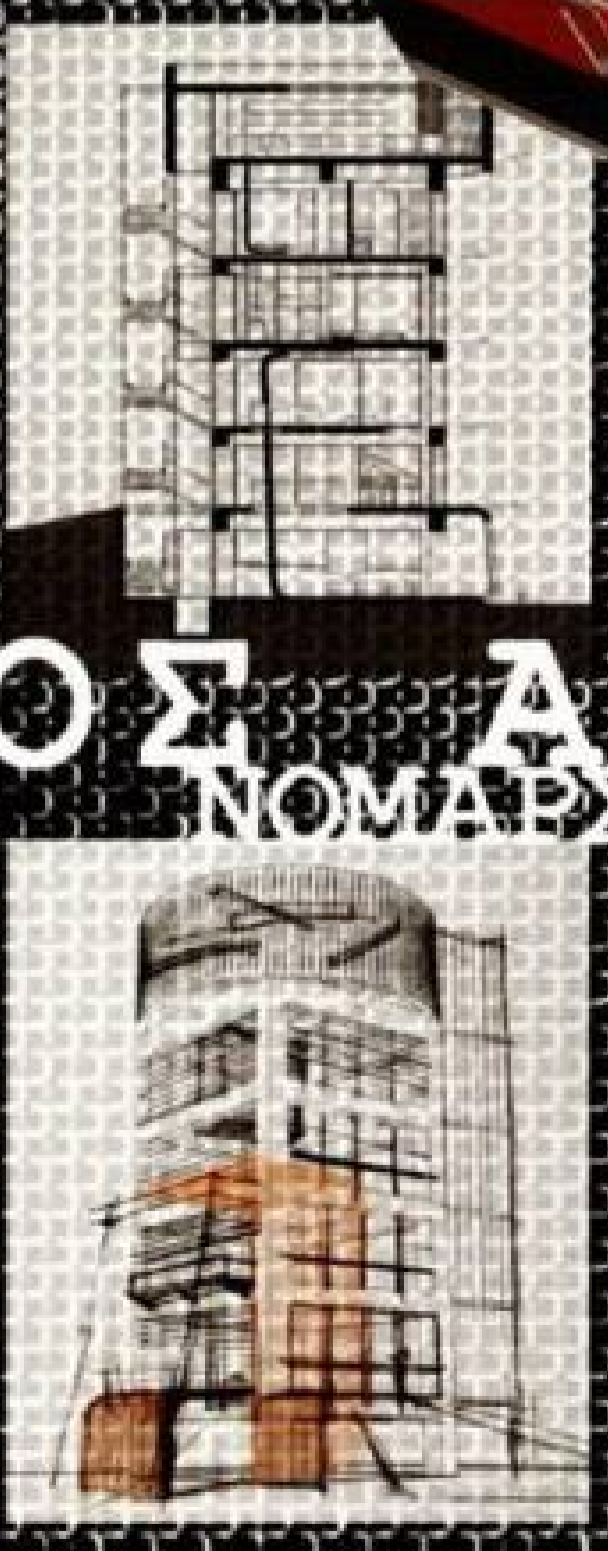
- Ε. Ανυφαντή, Ι. Αλέξη, Σ. Αποστολάκης, Ι. Βασιλοπούλου, Ν. Βογιατζής - Βοκοτόπουλος, Ε. Βορεοπούλου, Μ. Γαλάνη, Μ. Γκουρουμίχου, Μ. Γουναρίδου, Κ. Ευαγγελίου, Δ. Θεοδώρου, Γ. Ιωαννίδης, Ε. Καλογηράτος, Β. Καμπέρη, Κ. Καρυδογιάννη, Π. Καρούντζου, Κ. Κεσισόγλου, Ι. Καλπακά, Μ. Κοντογιάννης, Λ. Κοντογιώργη, Ε. Κοντοπούλου, Ε. Κουμαριανού, Α. Κυπριώτη, Κ. Κυριακόπουλος, Ν. Κωνσταντινίδου, Σ. Λευθεροχωρήτη, Ι. Μαγιάτη, Μ. Παγκάκη, Κ. Παπαχρήστου, Β. Πεσβαντή, Μ. Ρεμούνδου, Μ. Ριδάκη, Α. Ρούσου, Α. Σιδέρη, Ε. Ταταράκη, Μ. Τζώρτζη, Ν. Τρισικάκης, Δ. Τσάμη, Β. Τσαρούχας, Χ. Τσινιαιζέλη, Ι. Φώσκολος, Ο. Χατζηστεφάνου, Στ. Χονδροδήμος, Θ. Χόνδρου, Δ. Χριστοδούλου, Μ. Χρονοπούλου.

ΠΟΛΥΧΩΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝ

ΝΟΜΑΡΧΙΑ ΠΕΙΡΑΙΑ

πρωτοβουλία
πλαίσιο
προγραμματισμός

invention
δημιουργία

Προσπούλες και Πηλίου 1
Κορίνθια-Πειραιάς
www.nomarhiapeiraia.gr

09 έως 15 Οκτώβρη 2010

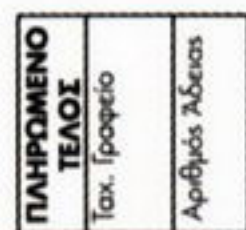
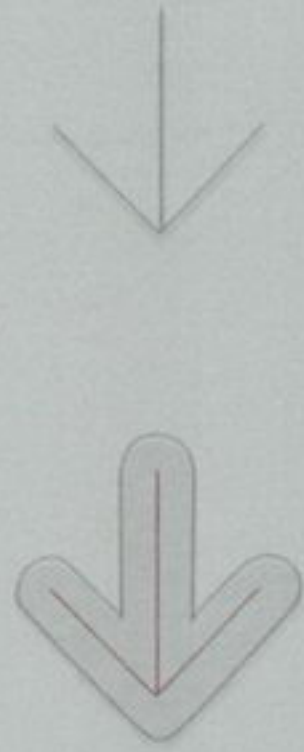
ΦΩΤΟ: Κ. ΚΑΡΑΜΠΕΛΑΣ

καλή
ακαδημαϊκή
χρονιά

Δημοσίευση άρθρων

Γίνονται δεκτά άρθρα που πραγματεύονται **επίκαιρα ζητήματα στο χώρο της εκπαίδευσης ή και θέματα γενικότερου ενδιαφέροντος**. Τα κείμενα πρέπει να αποστέλλονται με e-mail, σε μορφή Word, ενώ οι φωτογραφίες που τα συνοδεύουν πρέπει να είναι σε ηλεκτρονική μορφή σε υψηλή ανάλυση (.tiff ή .jpg). Η βιβλιογραφία, αν υπάρχει, παρατίθεται μόνο με τη μορφή υποσημειώσεων. Τα άρθρα, τα οποία μπορεί να είναι πρωτότυπα ή αναδημοσιεύσεις, δεν επιτρέπεται κατά κανόνα να υπερβαίνουν τις 2.000 λέξεις. Για να δημοσιευτεί ένα κείμενο, πρέπει να εγκριθεί από την Συντακτική Επιτροπή. Η μερική ή ολική αναπαραγωγή κειμένων του περιοδικού επιτρέπεται μόνο με την άδεια του Εκδότη. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επικοινωνούν με την κα Ι. Αναστασάκου, **τηλ.: 210 5385174, Fax: 210 5385852, e-mail: eee@teiath.gr**

Αγ. Σπυριδωνος, 122 10 Αιγάλεω
Τηλ.: 210 538 5100, fax: 210 591 1590
e-mail: info@teiath.gr, webmaster@teiath.gr

ISSN 1791-7247

www.teiath.gr